

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ Θεολόγου - Καθηγητού

Η Ενανθρώπιση του Θεού Λόγου είναι κορυφαία έκφραση της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο και το επιστέγασμα της εφαρμογής του θείου σχεδίου για την σωτηρία του ανθρωπίνου γένους. Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας στάθηκαν με δέος μπροστά στο απερινόητο αυτό μυστήριο και με γνώμονα τις άγιες Γραφές συνέλαβαν ύψιστες αλήθειες και διατύπωσαν υψηλή θεολογία.

Σύμφωνα με την διδασκαλία της Εκκλησίας μας η σάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού υπήρξε απαραίτητη. Η σωτηρία του κόσμου θα ήταν αδύνατη δι' άλλου τρόπου, διότι ολόκληρη η δημιουργία, ζώσα και μη ζώσα, ήταν υποκείμενη στην πτώση. Οι δύο μεγάλες μοιραίες πτώσεις, η πρώτη των άυλων νοερών δυνάμεων και η δεύτερη των ανθρώπων, έφεραν όχι απλά αναστάτωση στην κτίση του Θεού, αλλά εισήγαγαν σε αυτή το κακό, ως μόνιμη κατάσταση, ως οντολογική αντίθεση στο πρόσωπο και το έργο του απόλυτα αγαθού Θεού. Σύμφωνα με τον απόστολο Παύλο, εξαιτίας της πτώσεως **«η κτίσις υπετάγη, ουχ εκούσα, αλλά δια τον υποτάξαντα, επ' ελπίδι ότι και αυτή η κτίσις ελευθερωθήσεται από της δουλείας της φθοράς εις την ελευθερίαν της δόξης των τέκνων του Θεού. Οίδαμεν γαρ ότι πάσα η κτίσις συστενάζει και συνωδίνει άχρι του νυν»** (Ρωμ.8:20-22). Αυτό σημαίνει πως όλα τα όντα από τους άυλους αγγέλους ως τους ανθρώπους και την υλική κτίση ήταν υποκείμενα στην φθορά της πτώσεως και άρα χρειαζόνταν σωτηρία και λύτρωση. **«Πάντες ήμαρτον και υστερούνται της δόξης του Θεού»** (Ρωμ.5:1). Κατά συνέπεια κανένα κτιστό ον δεν θα μπορούσε να πάρει τη θέση του λυτρωτή. Αυτός θα έπρεπε να προέρχεται έξω από την δημιουργία, αδιάφθορος και απόλυτα αμέτοχος του κακού. Άρα μόνο θείο πρόσωπο θα μπορούσε να καταστεί λυτρωτής του κόσμου.

Η θεία βουλή αποφάσισε να καταστεί λυτρωτής ο Υιός και Λόγος του Θεού, το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Γι' αυτό αμέσως μετά την πτώση άρχισε να υλοποιείται το θείο σχέδιο της σωτηρίας. Αυτό προέβλεπε να υπάρξει μια μακραίωνη προετοιμασία του ανθρωπίνου γένους. Η πρόνοια του Θεού άρχισε να διαμορφώνει ιστορικές συνθήκες κατάλληλες ώστε να οδηγήσουν την

ανθρωπότητα στο γεγονός της εν Χριστώ αποκαταστάσεως και σωτηρίας. Δόθηκε ο Νόμος στους Ισραηλίτες ως παιδαγωγός εις Χριστόν (Γαλ.3:2), στάλθηκαν προφήτες να διαμηνύσουν το θέλημα του Θεού (Ρωμ.1:2), αναδείχθηκαν σπουδαίες προσωπικότητες (φιλόσοφοι, άρχοντες, νομοθέτες, κοινωνικοί αναμορφωτές, συγγραφείς, ποιητές, κλπ), οι οποίοι προήγαγαν το ανθρώπινο πνεύμα, επεσήμαναν την κακοδαιμονία του κόσμου και έσπειραν τον σπόρο της ανάγκης για την λύτρωσή του από αυτήν την κατάσταση. Είναι χαρακτηριστικό ότι με το πέρασμα του χρόνου διαμορφώθηκε μέσα στις διάφορες παραδόσεις των λαών μια μυστηριώδης και ισχυρή τάση αναμονής μελλοντικού λυτρωτή, η οποία με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και μεγάλωνε, ώστε στους άμεσους προχριστιανικούς χρόνους να έχουμε πια παγκόσμια εναγώνια προσμονή.

Όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, **«εξαπέστειλεν ο Θεός τον υιόν αυτού γενόμενον εκ γυναικός, γενόμενον υπό νόμου, ίνα τους υπό νόμον εξαγοράσει, ίνα την υιοθεσίαν απολαύωμεν»** (Γαλ.4:4). Ο αιώνιος και ο άπειρος Θεός συγκαταβαίνει και γίνεται άνθρωπος τέλειος, **«γενόμενος εκ σπέρματος Δαβίδ κατά σάρκα»** (Ρωμ.1:3), χωρίς να αφήσει την θεότητα του. **«Νέον εξ Αδάμ παιδίον φυράματος ετέχθη Υιός και πιστοίς δέδοται»** (3^ο τροπ. στ'ώδης κανόνα των Χριστουγέννων). Στο θεανδρικό θεανθρώπινο πρόσωπό Του συναντήθηκε και ενώθηκε η θεία με την ανθρώπινη φύση. Τα πριν διεστώτα, εξαιτίας της αμαρτίας, τώρα πια ενώθηκαν με οργανική και αιώνια ένωση (Εφ.2:14). Αλλά για να γίνει η ένωση αυτή προηγουμένως καθαρίστηκε, λυτρώθηκε και αγιάστηκε η ανθρώπινη φύση από τον Ενανθρωπήσαντα Λόγο, διότι δεν ήταν δυνατόν να γίνει φύση του Θεανθρώπου η πτωτική ανθρώπινη φύση. Έτσι ταυτόχρονα με την θεία Ενανθρώπηση πραγματοποιήθηκε και η λύτρωση της πεπτωκυίας φύσεώς μας στο θεανδρικό πρόσωπο του Λυτρωτή.

Η Ενανθρώπηση του Θεού είναι προϊόν της θείας αγάπης. Ο Ίδιος ο Κύριος είχε τονίσει πως **«ούτω γαρ ηγάπησεν ο Θεός τον κόσμον, ώστε τον υιόν αυτού τον μονογενή έδωκεν, ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται, άλλ' έχει ζωήν αιώνιον»** (Ιωάν.3:15) και συμπλήρωσε ο απόστολος Παύλος πως ο Πατήρ **«του ιδίου υιού ουκ εφείσατο, άλλ' υπέρ ημών πάντων**

παρέδωκεν αυτόν» (Ρωμ.8:32). Το ίδιο και ο μαθητής της αγάπης Ιωάννης επισήμανε εμφαντικά: **«εν τούτω εφανερώθη η αγάπη του Θεού εν ημίν, ότι τον υιόν αυτού τον μονογενή απέσταλκεν ο Θεός εις τον κόσμον, ίνα ζήσωμεν δι' αυτού»** (Αΐωάν.4:9). Η άμετρη αυτή αγάπη οδήγησε τον Λόγο στην, ασύλληπτη για τον πεπερασμένο ανθρώπινο νου, θεία «κένωση». Από τα δυσθεώρητα ύψη της θείας δόξης καταδέχτηκε να κατέλθει και να ενδυθεί την ανθρώπινη φύση, να την κάνει στο εξής αιωνίως μέρος της θεανθρώπινης υπόστασής Του. Η περί θείας κενώσεως διδασκαλία αποτελεί θεμέλιο της θεολογίας του αποστόλου Παύλου. **«Τούτο φρονείσθω εν υμίν ο και εν Χριστώ Ιησού, ός εν μορφή Θεού υπάρχων ουχ αρπαγμόν ηγήσατο το είναι ίσα Θεώ, αλλ' εαυτόν εκένωσε μορφήν δούλου λαβών, εν ομοιώματι ανθρώπων γενόμενος, και σχήματι ευρεθείς ως άνθρωπος εταπείνωσεν εαυτόν, γενόμενος υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού»** (Φιλπ.2:5-8). Η θεία ταπείνωση λειτούργησε ως ισχυρό αντίδοτο κατά της ανθρώπινης έπαρσης, η οποία είναι η ρίζα της αμαρτίας. Ο Αδάμ αμάρτησε και ξέπεσε διότι υπερέβη τα όρια της αυτοσυνειδησίας του και ακολουθώντας τον πατέρα της αλαζονείας, τον διάβολο, έφτασε στην δική του απατηλή αυτάρκεια και στην ανταρσία. Το γεγονός αυτό όχι μόνο τον απομάκρυνε από την πηγή της αγάπης και της συνδιαλλαγής, τον Θεό, αλλά τον περιχαράκωσε μέσα στα ασφυκτικά πλαίσια της νοσηρής εγωπάθειάς του, ώστε να μην μπορεί πια να απελευθερωθεί και να αποκατασταθεί. Η θεία ταπείνωση λειτούργησε καταλυτικά κατά της εωσφορικής έπαρσης. Στην θεσπέσια υμνολογία των Χριστουγέννων ψάλλουμε: **«Ιδών ο Κτίστης ολλύμενον τον άνθρωπον χερσίν ον επόησε, κλίνας ουρανούς κατέρχεται' τούτον δε εκ Παρθένου θείας αγνής όλον ουσιούται αληθεία σαρκωθείς, ότι δεδόξασθε»** (3^ο τροπ. Αΐωδής του κανόνος των Χριστουγέννων). Η σωτηρία μας είναι έργο και χάρις του Θεού.

Η είσοδος του Θεού Λόγου στην ανθρώπινη ιστορία άλλαξε τη ροή της σταθερά καθοδικής πορείας των ανθρώπων. Η θεία Ενανθρώπησή Του είναι η ευλογημένη αρχή της μεγαλύτερης επανάστασης όλων των εποχών. Η ανατολή του νοητού Ηλίου της Δικαιοσύνης στη γη διέλυσε τα πυκνά σκοτάδια του προχριστιανικού παρελθόντος και αποδυνάμωσε όλους τους

εργαζομένους των σκοτεινών έργων. Τα ανθρώπινα γεγονότα και η ιστορία έχουν πια κατευθυντήρια φορά και στόχο το μοναδικό πρόσωπο του Θεανθρώπου. Μπορεί, βεβαίως, η πορεία της αλλαγής του κόσμου να είναι αργή και οι δυνάμεις του κόσμου να αντιστέκονται, αλλά η έκβαση είναι προδιαγεγραμμένη, ο κόσμος τελικά θα χριστοποιηθεί. Ο απόστολος Παύλος ορίζει σαφέστατα την αφάνταστη ευεργεσία που προσέφερε στην ανθρωπότητα ο ενανθρωπήσας Θεός Λόγος με τα εξής: **«Ευλογητός ο Θεός και Πατήρ του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, ο ευλογήσας ημάς εν πάση ευλογία πνευματική εν τοις επουρανίοις εν Χριστώ, καθώς εξελέξατο ημάς εν αυτώ προ καταβολής κόσμου είναι ημάς αγίους και αμώμους κατενώπιον αυτού, εν αγάπη προορίσας ημάς εις υιοθεσίαν δια Ιησού Χριστού ... εν ω έχομεν την απολύτρωσιν δια του αίματος αυτού, την άφεσιν των παραπτωμάτων, κατά τον πλούτον της χάριτος αυτού»** (Εφ.1:3-7). Η έννοια της υιοθεσίας αποδίδει καλλίτερα παντός άλλου την οργανική προσκόλλησή μας στο Θεό. Δια της πτώσεως και αποστασίας γίναμε πάροικοι και **«ξένοι των διαθηκών της επαγγελίας»** του Θεού (Εφ.2:12). Όμως **«Ο Λόγος σάρξ εγένετο»** (Ιωάν.1:14), **«ίνα την υιοθεσίαν απολαύωμεν»**. Να μην είναι πια ο καθένας μας **«δούλος, αλλ' υιός' ει δε υιός, και κληρονόμος Θεού δια Χριστού»** (Γαλ.4:4-7). Αυτή είναι η μεγαλύτερη ευλογία, που απολαμβάνουμε χάρις στην Θεία Ενανθρώπηση!

Το μήνυμα της Βηθλεέμ, το οποίο διαλαλήθηκε από τους αγίους αγγέλους της Γεννήσεως (Λουκ.2:14), είναι το πιο χαρμόσυνο και ελπιδοφόρο άγγελμα της ιστορίας. Ήρθε Εκείνος, τον Οποίον εναγωνίως περίμενε η ανθρωπότητα δια να **«σώσει τον λαόν αυτού από των αμαρτιών αυτών»** (Ματθ.1:21). **«Ο Πατήρ ευδόκησεν, ο Λόγος σαρξ εγένετο και η Παρθένος έτεκεν Θεόν ενανθρωπήσαντα»**. (2^ο τροπ. των Αίνων των Χριστουγέννων). Τα αποτελέσματα του έργου Του είναι φανερά. Ο μονόδρομος, ο οποίος οδηγούσε αποκλειστικά τον άνθρωπο και ολόκληρη την πλάση στην απώλεια, έπαψε να υπάρχει για τους πιστούς του Χριστού, διότι εγκαινίασε Αυτός νέα οδό, η οποία οδηγεί στην σωτηρία, στον Θεό, που είναι το φυσικό πέρας της πορείας του ανθρώπου. Την μεγάλη και ελπιδοφόρα αυτή αλήθεια εκφράζει απόλυτα και χαρακτηριστικά ο απόστολος Παύλος ως εξής: **« Αυτός γαρ εστιν η**

ειρήνη ημών, ο ποιήσας τα αμφότερα εν και το μεσότοιχον του φραγμού λύσας, την έχθραν, εν τη σαρκί αυτού τον νόμον των εντολών εν δόγμασι καταργήσας, ίνα τους δύο κτίση εν εαυτώ εις ένα καινόν άνθρωπον ποιών ειρήνην και καταλλάξη τους αμφοτέρους εν ενί σώματι τω Θεώ δια του σταυρού, αποκτείνας την έχθραν εν αυτώ... άρα ουν ουκέτι εστέ ξένοι και πάροικοι, αλλά συμπολίται των αγίων και οικείοι του Θεού» (Εφεσ. 2:14-19). Ακόμα «ώσπερ εβασίλευσεν η αμαρτία εν τω θανάτω, ούτω και η χάρις βασιλεύση δια δικαιοσύνης εις ζωήν αιώνιον δια Ιησού Χριστού του Κυρίου ημών» (Ρωμ.5:21). Τέτοιου δυσθεώρητου μεγέθους ευεργεσία αξιωθήκαμε χάρις στην οικονομία της θείας συγκαταβάσεως.

Το Θείο Βρέφος της Βηθλεέμ «**συνενηπίασε τοις νηπίοις**» για χάρη της σωτηρίας μας. **«Αυτός εστι Θεός σαρκοφόρος και ημείς άνθρωποι πνευματοφόροι...'** Αυτός ο αληθινός και φύσει Υιός του Θεού τους πάντας φορεί, ίνα οι πάντες τον ένα φορέσωμεν Θεόν» (Μ.Αθανάσιος, ΒΕΠΕΣ 33,226). **«Νυν ο επουράνιος και ημίν επουρανίους εποίησεν»** (Γρηγ. Νύσσης, Ρ.Γ.46,681D). Αυτοί οι περιεκτικοί πατερικοί λόγοι φανερώνουν περίτρανα ολόκληρο το μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως. Αυτό είναι και το κεντρικό νόημα της μεγάλης εορτής.

Με την ποιητική γραφίδα, τέλος, του αγίου Αμφιλοχίου, επισκόπου Ικονίου (4^{ος} αιών.), μπορούμε να υμνήσουμε κι' εμείς την ευφρόσυνη εορτή, η οποία κατέστη απαρχή της σωτηρίας μας ως, εξής: **«Ω Ημέρα (των Χριστουγέννων) μύρων αξία εν ή ανέτειλεν ημίν το Άστρον εξ Ιακώβ, ο Άνθρωπος ο επουράνιος ός ώφθη εξ Ισραήλ! Επεδήμησεν ημίν ο ισχυρός Θεός και ο της Δικαιοσύνης επέλαμψεν Ήλιος! Ο των θείων αρετών ηνέωκται ο θησαυρός, και το της ζωής φυτόν ανθρώποις εβλάστησε και η ανατολή εξ ύψους επέλαμψεν! Ο των ουρανίων και των επιγείων Δεσπότης εκ παρθενικών λαγόνων υπέρ κόσμου λυτρώσεως εις κόσμον φθαρτόν ελήλυθεν»**(Ρ.Γ 39,40B).